

IV

(Информация)

ИНФОРМАЦИЯ ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ, ОРГАНИТЕ, СЛУЖБИТЕ И АГЕНЦИИТЕ
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

СЪВЕТ

Закljučения на Съвета относно повишаване на равнището на основните умения в контекста на
европейското сътрудничество по въпросите на училищата за XXI век

(2010/C 323/04)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД

Препоръката на Европейския парламент и на Съвета относно ключовите компетентности за ученето през целия живот⁽¹⁾, която представя европейската референтна рамка с осем ключови компетентности, които всички млади хора следва да развият по време на своето първоначално образование и обучение. Придобиването на основни умения⁽²⁾ в областта на четивната грамотност, математиката и точните науки в училище е от първостепенна важност за развитието на ключовите компетентности в процеса на учене през целия живот като цяло. Тези умения се променят в процеса на придобиване на ключовите компетентности, тъй като учещите боравят точно и с разбиране с все по-сложна информация, като по този начин укрепват качества като способност за решаване на проблеми, критично мислене и инициативност, и творчество;

И КАТО ИМА ПРЕДВИД, ЧЕ

1. Повишаването на четивната грамотност бе една от тринадесетте цели, поставени през 2002 г. с работната програма „Образование и обучение 2010 г.“. Това бе също едно от петте референтни нива за средните европейски постижения („Европейски референтни критерии“), определени от Съвета през 2003 г.: по-конкретно, че до 2010 г. делът на 15-годишните с ниска четивна грамотност в Европейския съюз трябва да намалее с най-малко 20 % в сравнение с 2000 г. По отношение на математиката, точните науки и технологиите друг референтен критерий за изпълнение до 2010 г. беше общият брой на завършилите висше образование в тези области да нарасне най-малко с 15 %.
2. През март 2008 г. Европейският съвет отново отправи призив към държавите-членки за съществено намаляване на броя на младите хора, които не могат да четат добре и за подобряване

на нивото на успеваемост на учащите се с мигрантски произход или от групи в неравностойно положение⁽³⁾.

3. В заключенията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета⁽⁴⁾, от ноември 2008 г. бе определена програма за европейско сътрудничество по въпросите на училищата и бе изтъкнато отново, че постигнатият напредък по отношение на определените цели за четивната грамотност е недостатъчен. Съветът изрази съгласие относно необходимостта да се гарантира и подобри придобиването на четивна и математическа грамотност като основни компоненти на ключовите компетентности. Държавите-членки бяха приканени да насочат сътрудничеството си към повишаване на равнището на езиковата и математическата грамотност, както и към повишаване на интереса на учениците към математиката, точните науки и технологиите.
4. В заключенията на Съвета от май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020 г.“)⁽⁵⁾ отново бе изтъкнато значението на езиковата и математическата грамотност като основни елементи на ключовите компетентности, както и колко е важно математиката, точните науки и технологиите да се направят по-привлекателни. Новият референтен критерий, приет от Съвета по тази рамка, цели постигането на адекватно ниво на основни умения за четене, математика и точни науки, като се отправя призив до 2020 г. делът на лицата със слаби основни умения за четене, математика и точни науки да бъде сведен под 15 %.
5. В съвместния доклад на Съвета и на Комисията за 2010 г. относно напредъка по изпълнението на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“⁽⁶⁾ бе изтъкнато колко е важно да се установят партньорства между институциите за образование и обучение и сферата на труда като средство за укрепване на компетентностите и придобиване на познания

(1) Препоръка 2006/962/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, (ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10).

(2) За целите на настоящия текст понятието „основни умения“ следва да се разбира като основни умения четене, математика и точни науки, както е посочено в новия европейски референтен критерий в контекста на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“.

(3) Док. 7652/08, точка 15, стр. 10.

(4) ОВ С 319, 13.12.2008 г.

(5) ОВ С 119, 28.5.2009 г.

(6) ОВ С 117, 6.5.2010 г.

за професионалния живот и професионалното развитие. Експертите отчитат положителния ефект на схемите за сътрудничество между училищата, университетите и промишлеността върху ученето по математика, точни науки и технологии.

6. Неотдавна, на заседанието на Европейския съвет от юни 2010 г., държавите-членки се договориха да подобрят равнищата на образование в контекста на стратегията „Европа 2020“ за растеж и работни места ⁽¹⁾, в която въпросът за основните умения е неделима част от програмите за „интелигентен растеж“ и за „приобщаващ растеж“ и допринася за водещи инициативи като *Програмата за нови умения и работни места* и *Програмата в областта на цифровите технологии за Европа*;

КАТО ОТБЕЛЯВА, ЧЕ

1. Въпреки че през последното десетилетие като цяло се отчита подобрене на постиженията в областта на образованието и обучението в ЕС, напредъкът не е достатъчен за изпълнение на установените за 2010 г. референтни критерии. В действителност уменията за четене и математика на 15-годишните в Европа като цяло са се влошили. Делът на лицата с ниски постижения по четене се е увеличил от 21,3 % през 2000 г. на 24,1 % през 2006 г. ⁽²⁾, докато за математиката този дял е нараснал от 20,2 % на 24 % ⁽³⁾. Средният дял на лицата с ниски постижения в точните науки в държавите-членки е бил 20,2 % през 2006 г. ⁽⁴⁾
2. Съществуват и доказателства, че постиженията на учениците по отношение на основните умения са повлияни от социално-икономическата среда, в която живеят, и от степента на образование на техните родители. Във всички държави-членки, за които са налични съпоставими данни, постиженията на учениците с мигрантски произход в четенето, математиката и точните науки са по-ниски от тези на учениците с местен произход ⁽⁵⁾.
3. През последните десетилетия Европа е изправена пред нарастващо търсене на квалифицирани кадри в областта на математиката, точните науки и технологиите. Въпреки че съответният европейски референтен критерий за 2010 г. е изпълнен, нуждите, въз основа на които беше въведен, продължават да са налице. Като цяло делът на завършилите висше образование е нараснал до голяма степен благодарение на компютърните науки и разширяването, но в областта на математиката, статистиката и инженерството увеличението е далеч по-слабо, докато при физиката е налице фактически спад. Освен това в тези специалности жените продължават да са изключително слабо представени като брой. ⁽⁶⁾

⁽¹⁾ Док. EUCO 7/10 от 26 март 2010 г. и 13/10 от 17 юни 2010 г.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc34_en.htm

⁽³⁾ PISA 2006 г. (BG и RO са включени в цифрите за 2006 г., но не и за 2003 г.).

⁽⁴⁾ N.V. Няма сравними данни за 2000 г.

⁽⁵⁾ PISA 2006 г.

⁽⁶⁾ Вж. „Напредък при изпълнението на целите от Лисабонската стратегия в областта на образованието и обучението — показатели и референтни стойности, 2009 г.“, Глава III, стр. 97 относно дисбаланса на половете сред завършилите висше образование в областта на математиката, точните науки и технологиите.

4. Съществуват много инициативи, целящи повишаване на четивната грамотност в държавите-членки, както и мерки на национално, регионално и местно равнище за подобряване на нагласите и резултатите в областта на математиката и точните науки. Нещо повече, в последните години много държави-членки са включили въпросите, свързани с резултатите и нагласите към математиката и точните науки, в политическите си програми. Те са заделили и значителни средства за подобряване на училищното образование по точни науки. В повечето страни като целеви стратегии се появяват програми, насочени към ранното усвояване на основни умения и индивидуализирания подход към ученето ⁽⁷⁾.

И КАТО ПРИПОМНЯ, ЧЕ

Що се отнася конкретно до математиката, точните науки и технологиите:

1. В проучванията за математиката, точните науки и технологиите по линия на отворения метод на координация се стига до извода, че новаторските педагогически методи и висококвалифицираните учители могат да подобрят нагласите и успеваемостта на учениците по тези дисциплини. На свой ред това може да доведе до повече ученици, които продължават образованието си на по-високо равнище в тези области, и в крайна сметка — до увеличаване на броя на завършилите висше образование по математика, точни науки и технологии.
2. В доклада на Комисията за 2007 г., озаглавен „*Науката и образованието днес — обновена педагогика за бъдещето на Европа*“ ⁽⁸⁾ се препоръчва да се използват по-активно изследователски методи в образованието по точните науки, да се преодолее изолацията на учителите по точни науки посредством мрежи, да се отдели специално внимание на нагласите на момичетата към математиката, точните науки и технологиите, както и училищата да бъдат отворени към пошироката общественост.

ОТЧИТА, ЧЕ

1. Придобиването на основни умения — фундамент за развитието на ключови компетентности за всички на основата на учене през целия живот — ще играе решаваща роля за подобряване на перспективите за заетост на гражданите, социалното приобщаване и личностната реализация. Ето защо са необходими действия за борба с неуспехите в училище и социалното изключване.
2. Доброто ниво на четивна и математическа грамотност, съчетано със солидни познания за основните принципи на естествения свят и владенето на фундаменталните научни понятия представлява основа за придобиване на ключови компетентности за учене през целия живот и следователно върху него трябва да се работи от ранна възраст.

⁽⁷⁾ Съвместен доклад относно напредъка по изпълнението на целите от Лисабон (COM(2009) 640).

⁽⁸⁾ Подготвен от групата от експерти на високо равнище в областта на образованието по точни науки с председател Мишел Рокар, член на Европейския парламент. Вж. http://www.ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocard-on-science-education_en.pdf

3. Върху основните умения за четивна грамотност и математика се гради и самата компетентност за учене: те помагат на хората да достигат до нови знания и умения, да ги овладяват, развиват, усвояват и предават, като с това им помагат да се учат самостоятелно.
4. Данните от международни проучвания, в т.ч. PISA (Програма за международно оценяване на учениците) и TIMSS (Трето проучване на математиката и точните науки) показват, че системни параметри като например разликите между училищата и в произхода на учениците (напр. социално-икономически условия, степен на образование на родителите, достъп до ИКТ оборудване вкъщи и др.) са фактори, които оказват влияние върху постиженията в четенето, математиката и точните науки.
5. Квалификациите, компетентностите и ангажираността на учителите, училищните директори и кадрите за подготовка на учители са важни фактори за постигане на високи образователни резултати. Ето защо е от решаващо значение за преподавателския състав и училищните ръководители да се осигурят първоначална подготовка, въвеждане в работата и продължавашо професионално развитие, отговарящи на най-високите стандарти и подкрепени с необходимите услуги за образователна и професионална подкрепа.
6. За изпълнението на новия, амбициозен набор от референтни критерии, определен в стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“, ще са необходими по-ефикасни национални инициативи. Икономическият спад, съчетан с демографското предизвикателство, откроява спешната необходимост системите за училищно образование да станат възможно най-ефикасни и справедливи, като същевременно продължи ефективното инвестиране в образование и обучение с цел да бъдат посрещнати настоящите и бъдещите икономически и социални предизвикателства.

ПРИЕМА, ЧЕ

Когато се работи по комплексния проблем за подобряване на постиженията в четивната грамотност и в областта на математиката, точните науки и технологиите, трябва да се обърне внимание на следното:

1. Изготвяне на учебните програми

Тук могат да бъдат включени въпроси като: започващо на ранен етап придобиване на основни умения; холистичен подход към образованието, който предполага развиване на всички способности на всяко дете, използване на нови методи за оценяване и тяхното отражение върху учебните програми; използване на новаторски педагогически подходи като изследователските методи в образованието по точните науки и проблемно ориентирано учене по математика и точни науки; непрекъснато отделяне на внимание на четивната грамотност на всички равнища на образованието, а не само в предучилищното и началното образование, както и по-индивидуални подходи към преподаването и ученето.

2. Мотивация за четивна грамотност и математика, точни науки и технологии

Нагласата за четене вкъщи (книги, вестници, детска литература) както и в училище, ранните занимания за оgramотяване преди започване на училище, навиците и нагласата за четене на самите родители, интересите на ученика, самодисциплината и ангажираността с четене извън училище и в клас са все фактори, които са доказали, че имат решаващо значение за подобряване на равнището на четивна грамотност. Методите за учене следва по-добре да използват естествената любознателност на децата към математиката и точните науки от ранна възраст. Важно е да се помогне на децата да станат самостоятелни и мотивирани ученици, за които заниманията с четене, както и използването на математически и научни умения е част от ежедневието.

3. Влияние на новите технологии върху основните умения и използването им в помощ на учениците за привикване към самостоятелност и поддържане на мотивацията

Тези технологии, като например широкото използване на интернет и мобилните технологии, промениха естеството и възприемането на четивната грамотност през XXI век. Влиянието на новите технологии върху четенето при децата и върху техните компетентности по математика и точни науки следва да се проучат внимателно, за да се осигурят подходящи методи за използване на потенциала на такива технологии за нови форми на учене.

4. Измерението, свързано с пола

Съществуват значителни разлики между половете по отношение на четивната грамотност, математиката и точните науки, както като нагласа, така и като резултати. В повечето случаи момчетата са по-мотивирани да четат от момчетата и го правят по-добре. Разликите между половете в резултатите по математика, точни науки и технологии не са толкова значителни, както при четенето. Изборите, осъществявани в образователния процес, все още се основават до голяма степен на различията между половете. Момчетата като че ли проявяват по-голям интерес към по-нататъшно изучаване и кариера в областта на математиката, точните науки и технологиите, отколкото момчетата. Основните причините за тези тенденции следва да се проучат допълнително и да се набележат ефективни стратегии за намаляване на разликите между половете както по отношение на резултатите, така и по отношение на нагласите⁽¹⁾.

5. Връзка между произхода на ученика (социално-икономически и културни аспекти) и нивото на владеене на основни умения

Съществува много по-голяма вероятност учениците в неравностойно социално-икономическо положение и/или от мигрантски произход, особено онези, които говорят език, различен от езика на приемащата страна, да имат по-ниски резултати в училище. Влиянието на социалния профил на учениците и техните семейства се оказва по-голямо в училищата, където има по-голям брой ученици в неравностойно положение⁽²⁾.

⁽¹⁾ Вж. *Gender differences in educational outcomes: a study on the measures taken and the current situation in Europe* (Полово обусловени разлики в учебните резултати: проучване на предприетите мерки и настоящото положение в Европа), Eurydice, 2010 г.

⁽²⁾ PISA 2006 г. (ОИСР, 2007 г.), *Послания от PISA 2000 г.* (ОИСР, 2004 г.).

6. Учители и кадри за подготовка на учители

Първоначалната подготовка на учителите, въвеждането в работата и продължаващото им професионално развитие следва да се съсредоточат върху развиването и практикуването на компетентностите, необходими на учителите по всички дисциплини, за да могат да подобрят придобиването на основни умения от учениците (особено четивна грамотност) в началното и средното образование. Освен това, за да се избегне недостиг на квалификация, следва да се обърне повече внимание на специфичното за съответната дисциплина образование на тези, които се специализират в преподаване на основни умения (особено математика, точни науки и технологии). В това отношение може да се окаже полезно и насърчаването на създаването на мрежи между учителите по математика, точни науки и технологии и установяването на връзка между тези области с научно-изследователската общност и професионалната сфера. И накрая, необходими са по-нататъшни усилия за справяне с общия дисбаланс в учителската професия, като се направи преподавателската кариера по-привлекателна за мъжете, за да имат учениците модели за поведение и от двата пола.

7. Училищен дух и характеристики

Това включва да се наблегне на обучението по четене, новаторството в преподаването и ученето, качеството на училищния живот, както и разположението и големината на училището и отвореността към външния свят, сътрудничеството с родителите и с широк кръг от заинтересовани страни.

СЪОТВЕТНО ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ

1. Да създадат или да доразвият стратегически национални подходи за подобряване на резултатите на учениците по четивна грамотност, математика и точни науки, като се отделя особено внимание на учениците в неравностойно социално-икономическо положение.
2. Да анализират и оценят ефективността на съществуващите подходи на национално равнище, за да развият впоследствие емпирична база за определяне на политиките.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА

1. Да създаде експертна група на високо равнище, чиято задача да бъде да анализира съществуващите научни изследвания, проучвания и международни доклади относно четивната грамотност, в които се разглеждат засегнатите в настоящите заключения въпроси. До първото полугодие на 2012 г. групата следва да проучи най-ефективните и ефикасни

начини за подпомагане на четивната грамотност чрез учене през целия живот и, въз основа на примери за добра политика, да направи изводи и да представи предложения за подкрепа на политиката на държавите-членки.

2. Като продължение на работата на групата за математика, точни науки и технологии в рамките на отворения метод за координация, да създаде тематична работна група, чиито членове определят политиките или са експерти в държавите-членки, която да спомага за напредъка по новия референтен критерий „Образование и обучение 2020 г.“.
3. Да улеснява партньорското обучение и набелязването и разпространяването на добри практики между държавите-членки по отношение на резултатите за основните умения и да следи и докладва за напредъка по референтния критерий „Образование и обучение 2020 г.“.

И ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ И КОМИСИЯТА

1. Да осигуряват провеждането на срещи на генерални директори в областта на училищното образование, когато е необходимо, за да се вземе под внимание напредъкът, постигнат във връзка с европейското политическо сътрудничество по въпросите на училището, да се информират представителите, отговарящи за националните политики, и да се обсъждат приоритетите за бъдеща работа на равнище ЕС в тази област, и да гарантират, че резултатите от тези дискусии ще бъдат широко разпространени сред всички заинтересовани страни и, когато е необходимо, ще бъдат обсъждани на равнище министри.
2. Да насърчават възможностите за разработване на съвместни пилотни проекти между държавите-членки, насочени към подобряване на основните умения на всички млади хора чрез новаторски подходи. Проектите ще бъдат организирани на доброволна основа съгласно съвместно договорени критерии, ще подлежат на обща оценка и ще използват съществуващите инструменти на ЕС.
3. Да използват всички подходящи инструменти, като тези, включени в отворения метод на координация, програмата за учене през целия живот, Седмата рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие и в съответствие с националните си приоритети — европейските структурни фондове, за да насърчават постигането на посочените по-горе цели.